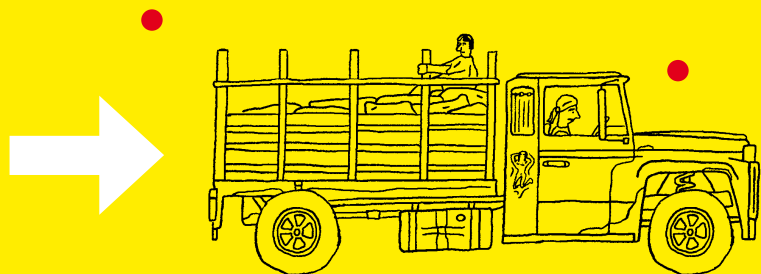

Jenomže ve škole samozřejmě všichni dobře věděli, že Angličani ani Američani nejsme. Možná věděli i to, že náš táta je Čech, ale bylo jim to jedno. Já i Ernst jsme pro ně byli prostě Němci a být Němec, to bylo to samé jako být Hitler. Mysleli si to úplně všichni. Kromě Josefa.

Do cizích Čech

Já si vždycky představovala válku tak, jak ji ukazovali v televizi: letadla, výbuchy a kouř, tanky a běžající chlapi se samopaly. O takové válce se točí filmy. Na takovou válku jsme si hrávali s kluky z ulice, ještě než vypukla ta opravdová.

Já, Safun

Vlak s terezínským transportem byl z nějakých důvodů odkloněn do Varšavy. Než se rozkřiklo, že objíždějí velké město a někdo v něm přes zadrátované okénko poznal Varšavu, vlak zahnul k jihu a zastavil na jedné ze slepých kolejí.

Bez domova

Já hned na to, že válka se nevyhraje sama a tyhle mladé muže, ať vystudované, nebo zaučené a uvyklé moderní civilizaci, už nikdo ani heverem zpátky domů nedostane.

Harum

Zastrčil si triko do kalhot. Stáhl si přes ně mikinu a bundu. Nahodil si batoh na záda a přikrčený se rozběhl k hromadě dřeva na vzdálenějším konci parkoviště. Ohlédl se. Štěkot psa se nesl ze vzdálené vesnice. Byla potměšlá. Zahlédl jen dvě lampy a několik namodralých oken domů. Vydal se přesně opačným směrem.

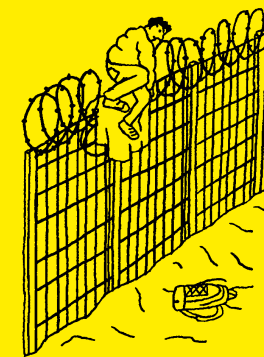
Únava materiálu

Jinde

7

**Olga Černá
Edgar Dutka
Magdaléna Platzová
Jan Čumlivski
Markéta Pilátová
Chaim Gigan
Marek Šindelka**

Jinde

Já i máma tady vypadáme jak Marťani. Ne proto, že sme orvaný a smradlaví, protože to je tady kdekdo, ale sme „bolitos“ indiáni, šikmý oči, osmahlý hnědý tváře jak nafouklý koláče, široký jak měsíček na hnoji

Suprburgr

A i naše občasný zaměstnání u Webera se blížilo ke krizi. Předělával byt ministra průmyslu spolkový země Braniborsko v Mitte, takovou obrovskou půdu, na maisonette. Práci jsme tentokrát měli oba, já i Kálo.

Gastarbajtr

EXIT

meta

Střední
škola
Praha
Frustrata

BAOBAB

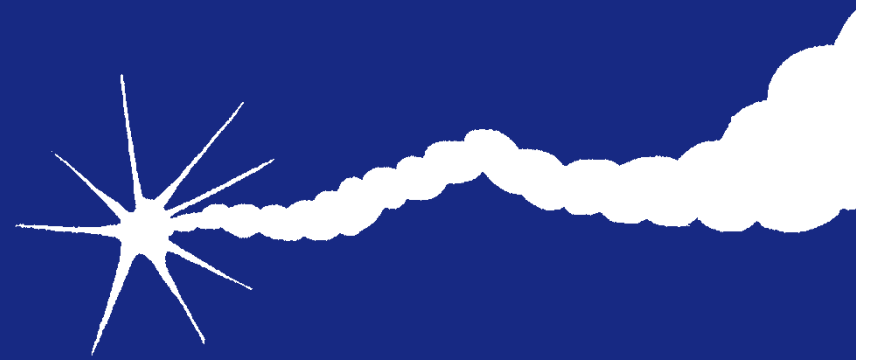
fond
pro NNO

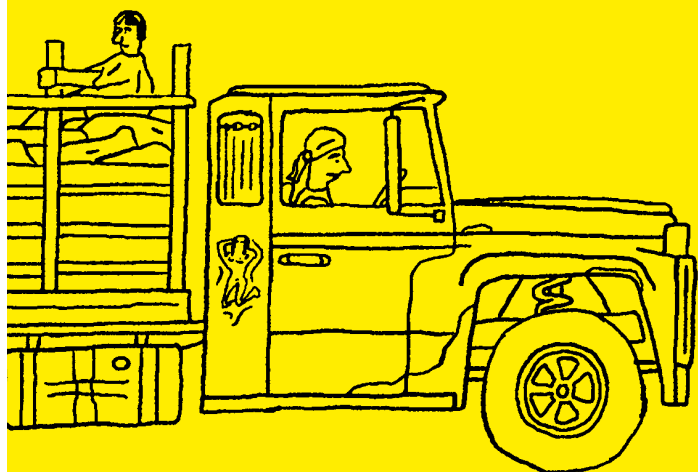
NROS

nová
partnerství

eea
grants

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.
www.fondnno.cz a www.eea.grants.cz

Olga Černá	Do cizích Čech	7
Edgar Dutka	Harum	21
Magdaléna Platzová	Já, Safun	39
Jan Čumlivski	Gastarbajtr	57
Markéta Pilátová	Suprburger	71
Chaim Cigan	Bez domova	79
Marek Šindelka	Únava materiálu	97

& Jakub Plachý **8 situací** **132**

Jinde

Redakce Tereza Horváthová

& Drahoslava Janderová

Korektury Jiří Dvořák

Graficky upravil a z písem

Founders & Academica

vysadil Juraj Horváth

ilustroval Jakub Plachý

Vytiskla Tiskárna Protisk, s. r. o.

V roce 2016 vydala Meta, o.p.s.

— Společnost pro příležitosti mladých migrantů

ve spolupráci s nakladatelstvím Baobab

www.meta-ops.cz

www.inkluzivniskola.cz

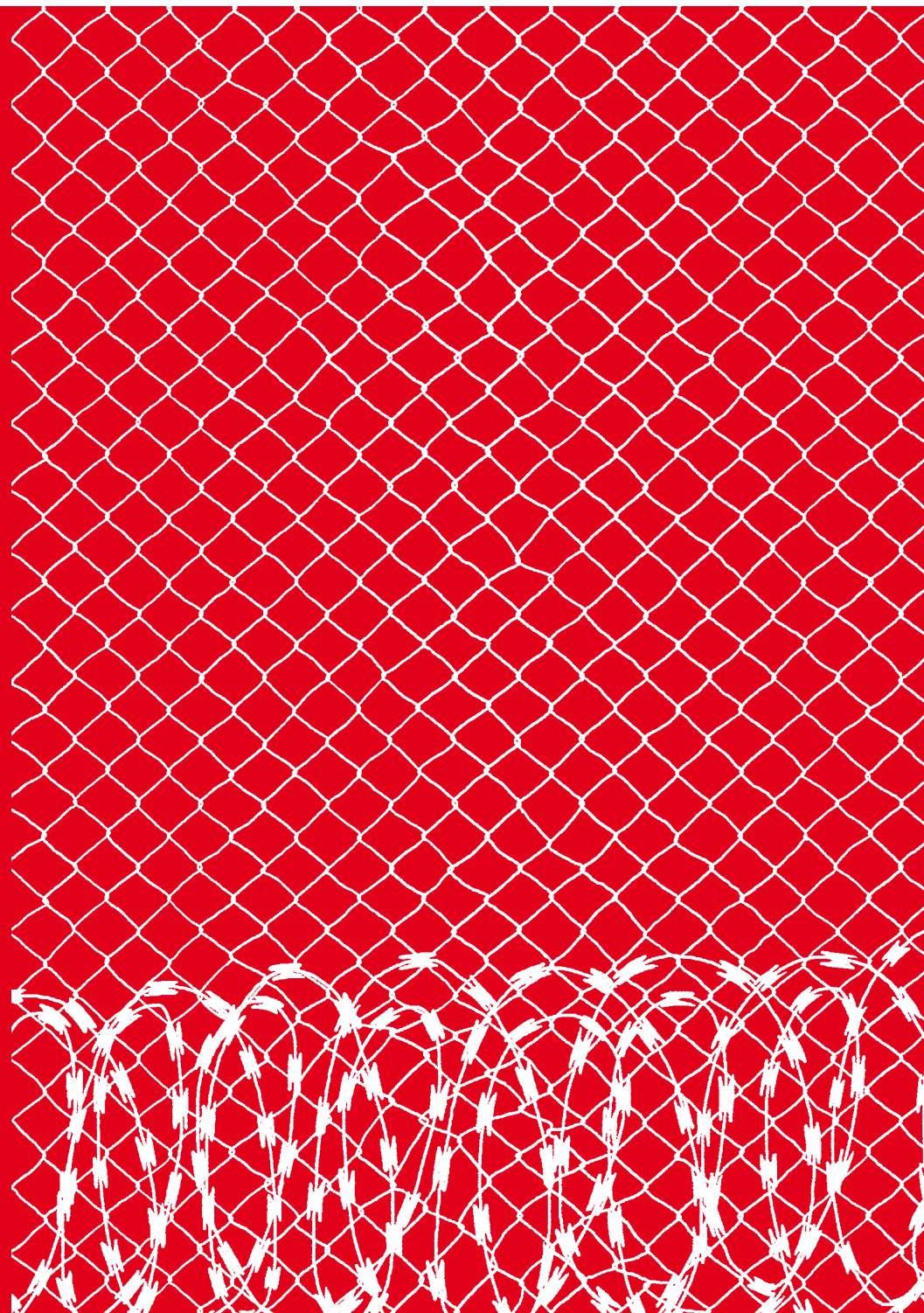
www.baobab-books.net

1. vydání

pro čtenáře od 12½ let

© Meta, 2016

ISBN 978-80-88171-05-8

Lidé migrují. Někteří dobrovolně, někteří z donucení, mají různé důvody a různé osudy. Každopádně je to fakt, se kterým jsme téměř dennodenně všichni konfrontováni, a to nejen my dospělí. Napadlo nás s Terezou Horváthovou z nakladatelství Baobab požádat několik současných českých spisovatelů, aby pár takových osudů zachytili v povídce pro mládež.

META už deset let podporuje učitele při práci s žáky cizinci a cizince při jejich začleňování do českých škol. Vydali jsme za tu dobu nespočet výukových a metodických materiálů, tohle je však náš první počín na poli krásné literatury.

Téma migrace je třaskavé a beletrie může být vhodný způsob, jak ho zprostředkovat. Přičemž důraz kladu na slovo zprostředkovat. Není to učebnice, příručka ani metodika. Je to sedm povídek na (velmi volné) téma mladý cizinec v nové zemi, sedm příběhů o tom, jak rychle se člověk může stát z hostitele hostem, z našince cizincem nebo z pozorovatele účastníkem.

Zuzana Vodňanská, Meta, o. p. s.

Když přemýšlím, která škola mě v životě naučila nejvíc, který učitel do mě zasel tu správnou dávku zvědavosti, která vede k tomu, že se najednou člověku zbystří celé tělo, z uší se mu udělají velké kornouty a celá kůže, každý trychtýřek, každý pór, každý záhyb začne nasávat celý svět, chce se dozvědět, vědět, porovnávat, analyzovat... prostě se otevře myšlení, musím se smát. Těch skutečně skvělých učitelů z masa a kostí bylo kromě mého vlastního táty jen málo... do školy jsem chodila nerada, hodiny sezení v lavicích byly většinou otravné a nejhorší to bylo se společenskými vědami a s češtinou. Biflovali jsme medailonky spisovatelů a názvy knih, četli unylé úryvky v salátových čítankách, drtili se názvosloví a nesměli jsme ani pípnout.

Zato knihy, které jsem četla cestou do školy, pod lavicí a cestou ze školy, pak taky do noci tajně pod peřinou, ty byly neskonalé zajímavější. Ne od učitelů, ale z knih, z příběhů, které jsem hltala, jsem se dozvěděla, co je to člověk, a ponořila se do nezměrné hloubky a pestrosti lidských příběhů. Není nic zajímavějšího, nic důležitějšího než lidský příběh. Ne okolo člověka, ale okolo příběhu se točí celý svět. Bez vyprávění příběhů bychom se stali bezcennými kousky živého masa. Proto to nejpodstatnější, to, co dělá dobří učitele, je vyprávět příběhy. Je to nejsnadnější a nejkrásnější cesta k tomu, jak skutečně porozumět světu. Začala jsem vydávat knihy, abych tohle mohla dělat: vyprávět příběhy a dostávat je pomocí knih dětem.

V dnešní době, kdy se celý svět zase dal do pohybu a stovky tisíc lidí odcházejí, aby začali nové životy, svět se mísí a přeměňuje, virtuální vesmír, ten druhý svět, ve kterém mnozí tráví čas, vysílá denně miliardy informací a stává se pro mnohé těžko uchopitelným, je strašně důležité, abychom se vrátili k tomu nejpodstatnějšímu, k příběhu.

Poprosili jsme se Zuzanou, ředitelkou Mety, současné české spisovatele, aby napsali povídku. V zadání stálo: Rozhodli jsme se oslovit současné spisovatele a nabídnout jim účast na povídkové knížce, jejímž tématem by byl mladý cizinec v nové zemi... Spíš než ve výchovné povídce doufáme v příběhy, které v sobě budou mít toto téma vrostlé, zabudované... ale neradi bychom omezovali jinak než tímto poměrně širokým tématem.

A stalo se to. Naše povídková směs je pestrá, není výchovná a otravná, ty povídky jsou skutečná literatura. Přála bych si, aby těchto sedm povídek o tom, jaké to je, mohlo být nebo může být, stát se cizincem, udělalo hodiny češtiny a občanky minimálně tak zábavnými, jako bylo kdysi moje čtení pod lavicí. Aby probudily v dětech i dospělých zvědavost. Abyste si je přečetli, debatovali o nich, vyprávěli si, kritizovali, aby ve vás vzbudily zvědavost na jeden každý příběh lidí, kteří jsou právě teď na cestě... Nebo, když vás budou nudit, abyste si zkusili najít jiné příběhy, číst jiné knížky a zakoušet závat ze světa, který na nic nemá jednoduchou odpověď.

Tereza Horváthová

Olga Černá

Do cizích Čech

Když mi bylo deset, měl jsem začít chodit na gymnázium. Ale gymnázium řeklo, že dva kluci z naší rodiny už jsou moc. Úplně jim stačí můj starší bratr Ernst: za tři roky, co u nich studuje, už nadělal tolik průšvihů, že to škola za celou svoji historii nepamatuje. Proskočil zavřeným oknem v prvním patře, několikrát ho sundávali ze střechy, kam se naučil šplhat po hromosvodu, při biologii za pomoci důmyslné soustavy provázků rozpohyboval kostlivce, který pak mával rukama, cvakal zuby a učitele z toho málem kleplo. Takže ve škole řekli, že jsou ochotní zkusit to od září se mnou, ale určitě nebudou riskovat, že brácha a já spolu vytvoříme údernou dvojku, která připraví pedagogický sbor o zbytek nervů.

Maminka nám proto našla jiné gymnázium, ve vedlejším městečku, kde o Ernstovi ještě neslyšeli. Nevydržel tam dlouho, ale tentokrát za to nemohl, byla to vina Angličanů. Začali nás totiž bombardovat. Spousta domů se rozpadla na kusy nebo shořela, každou chvíli jsme museli do krytu a samozřejmě se neučil. Do školy jsme si jenom občas zašli pro úkoly.

„Totálně jste zvlčeli,“ říkala později maminka, když na tu dobu vzpomínala. Zvlčet bylo zábavné a snadné, nikdo se o nás

moc nestaral. Maminka neměla čas ani sílu a táta byl v té době daleko, ve městě Rize. To je v Lotyšsku. Odjel tam na začátku války za prací a nestihl se vrátit. My jsme zůstali doma v Německu, ve městě Lübecku. Mezi námi a tátou tak leželo víc než tisíc kilometrů studeného Baltského moře.

Moře jsme měli s Ernstem rádi. Chodili jsme do přístavu a dívali se, jak se tečky na obzoru postupně přibližují a mění se v obrovské lodě... a zase naopak. Bylo nám jasné, že až budeme dospělí, stanou se z nás námořníci. Budeme brázdit oceány a poznáme úplně celý svět, všechny světadily i ty nejmenší ostrovy. Ernst říkal, že on bude kapitán a já plavčík, ale nakonec uznal, že musím být aspoň první důstojník. Abych ho mohl zastupovat a velet posádce, kdyby ho třeba zajali nepřátelé. On by je samozřejmě přemohl, ale někdy tyhle věci zaberou čas.

Zvlčet bylo taky nutné, protože jsme dost často měli hlad a museli jsme lovit. Kradli jsme ovoce a zeleninu v zahradách a chytali jsme ryby. Jednou jsme mamince přinesli úhoře. Rozkrájela ho na kousky, hodila je na pánev a ty kousky se tam začaly kroutit a skákat jako živé. Maminka hrozně křičela, utekla z kuchyně a řekla, že úhoře už nikdy nechce. Ale jinak byla ráda, když jsme něco přinesli. Byl konec války, Německo prohrávalo na všech frontách a sehnat něco k jídlu bylo čím dál tím těžší.

Na Velikonoce roku 1945 se vrátil táta. A říkal, že hned jak bude po všem, jako po válce, pojedeme domů. Táta byl totiž Čech. My s bráchou jsme asi taky byli Češi, po něm, ale česky jsme vůbec neuměli a neznali jsme nikoho, kdo by tak mluvil. Maminka neuměla česky ani slovo, a jak by taky mohla, když byla od narození doma v Německu? Ale táta řekl, že on mezi Němci už nebude ani o minutu déle, než musí, protože můžou za válku a za všecko. Za ty mrtvé a za bídu a za zničenou zem. Maminka říkala, že ona za nic nemůže, že válku si vyvzpomněl Hitler.

Já jsem určitě nechtěla, křičela na tátou, aby mi Heinrich umřel někde na Sibiři!

Heinrich byl její nejmladší bratr, měla ho moc ráda, ale Hitler ho poslal bojovat do Ruska. Nedalo se s tím nic dělat, kdyby neposlechl a nešel, tak by ho zastřelili. Když potom přišla zpráva, že je hrdina a že položil život za německou Říši, maminka hrozně brečela. Asi tři neděle, úplně pořád. Tedka brečela zase, když se s tátou pohádali, ale už ne tak dlouho.

Táta byl pořád pevně rozhodnutý, že ani minutu. Hned v květnu, když bylo po válce a po Hitlerovi, šel na úřady a ohlásil tam, že chceme všichni do Československa. Na úřadech na něj napřed neměli čas, takže jsme s Ernstem ještě celé léto chodili na třešně, do přístavu a koupat se v moři. Až na podzim jsme sbalili všechno, co jsme měli, a odjeli jsme do českého města Loket. Táta tam totiž dostal práci, v továrně, která vyráběla různé věci z porcelánu, třeba umyvadla nebo hrnky a tak. Vůbec se nám do Lokte nechtělo. Jeli jsme vlakem a mně se zdálo, že vzduch je pořád horší a horší. Namísto větru s vůní soli a chaluh se kolem nás stahovalo něco nehybného, co páchlo po spálenině. Kolem hranic jsme viděli skupiny lidí, kteří šli anebo jeli opačným směrem než my. Říkali, že je v Čechách nechtějí. Že tam nechtějí vůbec žádné Němce, protože můžou za válku a za všechno... Maminka řekla, že má strach. Ale táta se nebál.

Budeme spolu, říkal, a nic se nám nemůže stát. Uvidíte, že se vám v Čechách bude líbit.

Do Lokte jsme přijeli v listopadu a od nového roku jsme museli začít chodit do školy. Maminka si myslela, že bychom měli jít na gymnázium, když jsme v Lübecku taky začali chodit na gymnázium, tak jsme to zkusili. Ale jak jsme se mohli učit, když jsme vůbec neuměli česky? Ničemu jsme nerozuměli. Táta si myslel, že češtinu prostě časem pochytíme, od spolužáků a od učitelů. Jenomže učitelé nám nemohli všechno říkat extra a spolužáci nám zase pomoci nechtěli. Byli dost zlí. Říkali, ať táhnem, odkud jsme přišli: raus! Ukazovali, že nás podříznou, rukou pod krkem. Nebo zastřeje. A česká slova, která na nás

křičeli, byly nadávky. To jsem poznal, stoprocentně. Ani jsem je nemusel znát.

Nejhorší ze všech byl kluk, co se jmenoval Šváb. Asi právě kvůli tomu jménu, táta mi řekl, že německy to znamená Schabe. Jmenovat se jako nějaký hnusnej smradlavý brouk není žádný med, ale přál jsem mu to, protože on vážně hnusnej byl.

Nevěděl jsem, co mám dělat. Nemohl jsem se prát, protože kluků bylo moc a skoro všichni byli se Švábem. Žalovat učitelům jsem nechtěl. Táta byl skoro pořád v práci a maminka mi nemohla pomoci, byla na tom stejně špatně jako Ernst a já. Jednou s náma zkusila jít do obchodu, potřebovali jsme koupit zimní boty, ale když jsme tam spolu mluvili německy jako normálně, dělala paní za pultem, že nás nevidí. A jiná paní na maminku plivla. Tak už jsme potom spolu radši mluvili anglicky, když jsme někam šli. Maminka uměla anglicky dobře, my s Ernstem moc ne, ale Češi to nepoznali. Mysleli si asi, že jsme Angličani anebo Američani, a tvářili se na nás o moc líp. Možná proto, že v Lokti jim Angličani nerozbombardovali vůbec nic.

Jenomže ve škole samozřejmě všichni dobře věděli, že Angličani ani Američani nejsme. Možná věděli i to, že náš táta je Čech, ale bylo jim to jedno. Já i Ernst jsme pro ně byli prostě Němci a být Němec, to bylo to samé jako být Hitler. Mysleli si to úplně všichni. Kromě Josefa.

S Josefem jsem seděl v lavici. Pan učitel řekl, že to tak bude nejlepší, protože Josef jako jediný z celé třídy rozuměl dobře německy. Když jsem se ho na něco zeptal, odpověděl mi, trochu mi i pomáhal, když jsem nevěděl, co se po mně chce. Ale jinak se mnou moc nemluvil. Ptal jsem se ho, jestli by třeba nechtěl odpoledne jít se mnou a s Ernstem k řece, že bysme mohli zkusit chytat ryby, ale on se jen díval a mlčel a potom zavrtěl hlavou. Přitom ryby jsem uměl chytat opravdu výborně, měl jsem šikovnou udici pytláčku, ještě z Lübecku. Myslel jsem si, že se Josef možná bojí, že by nás chytli, on nemohl moc rychle utí-